

dodatni član. V razpravi so diskutanti omenili težave, ki lahko spremljajo tak projekt: predvsem mora biti omogočeno iskanje po bazi, poleg zahtevnega prevajanja bo problem tudi posodabljanje baze, oz. vnašanje sprememb, ki bodo narejene v nacionalnih zakonih.

Po predlogu, da bi EURBICA kot regionalna podružnica morala imeti svojo letno konferenco, bodo združili Evropsko konferenco z že tradicionalno konferenco "Colloquia Jerzy Skowronek dedicata" v letu 2006 (in ne v letu 2005 kot je bil še nedavni predlog) v kraju Poznan. To bo skupna konferenca EURBICE in SPA (MAS-ova sekcija strokovnih arhivskih združenj), trenutno pa še ni končnega predloga za temo konference, ki jo pripravljavci pričakujejo od članic EURBICE. Eden od predlogov (g. Christoph Graff, Švica) je bila tema o valorizaciji. Gospod P. Cadell je poročal o zadnjih pomembnih aktivnostih v zvezi z dokumenti v Svetu Evrope in EU, ki se nanašajo na arhivsko področje (podana ista informacija in material kot na sestanku EBNE v Syrakuzi). Predstavnica Hrvaškega državnega arhiva ga. Melina Lučić, ki je nadomeščala gospoda Kolanovića, je podala informacijo o trenutnih aktivnostih in pripravah jugovzhodnega področja EURBICE, pri čemer je bil še posebej izpostavljen projekt Sveta Evrope o otomanskih arhivih ter simpozij, ki bo na to temo organiziran v Dubrovniku. Po informaciji predsednice EURBICE ga. Boisdeffre, da se je gospod Kolanović upokojil, so na njegovo mesto predlagali člana izvršnega odbora EURBICE in uradnega predstavnika za jugovzhodni del Evrope, novega pa bodo izvolili šele na kongresu na Dunaju (kjer bo izbrana tudi nova sestava celotnega izvršnega odbora). Gospod Christoph Graff (Federalni arhiv Švice, direktor) je opisal sodelovanje v nekaterih zelo uspešnih projektih – predvsem sodelovanje z več državami v 10 let trajajočem projektu "Kominterna", ki bo morda imela celo on-line dostop do baze digitaliziranih dokumentov na spletu. V grobem pa je opisal aktivno in plodno sodelovanje z državnimi arhivi v Albaniji (na nivoju kompjuterizacije in usposabljanja, pravnega svetovanja in gradbenih projektov za arhivske stavbe). Dogovorili so se za nadaljevanje v naslednjih štirih letih. Gospod L. Kamerhoffer (zadolžen za finance MAS-a) je podal pregled stanja financ in namena porabe EURBICE. Finance so zelo skromne, zato mora EURBICA dodatno zbirati finančna sredstva iz drugih virov, če želi podpreti določene arhivske projekte.

Vsekakor so na članice naslovili prošnjo, naj za vse večje mednarodne dogodke, ki jih članice organizirajo, obvestijo EURBICO o svojih aktivnostih, od vsake članice posebej pa je odvisno, ali iz tega naredi dogodek EURBICE ali ne; druge podrobnosti so navedene v zapisniku EURBICE.

Natalija Glažar

Srednjeevropska konferenca FIAT/IFTA, 16.–18. april, Dunaj

Srednjeevropsko konferenco FIAT sta ob finančni pomoči sponzorja Siemens organizirali avstrijska javna televizija ÖRF in mednarodna zveza TV-arhivov FIAT/IFTA. Glavni namen konference, ki je glede na udeležence pokrivala veliko širši geografski prostor, saj so se je udeležili tudi predstavniki Jugovzhodne Evrope (Bosna in Hercegovina, Srbija, Albanija) in Vzhodne Evrope (Ukrajina), je bilo spoznavanje, saj osebna poznanstva olajšajo skupno delo. Geografska širina prostora namreč jasno kaže, da je hotel organizator dr. Peter Dusek, direktor arhiva ÖRF, povezati države, ki so nastale na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske. Prvi cilj konference je bil doseči in gojiti povezave, ki so potrebne zaradi skupne zgodovine prostora, drugi cilj pa je bil ponudba programa, pomoč pri digitalnem arhiviranju, ki zagotavlja hiter dostop in razčiščene pravice do uporabe arhivskega gradiva. Zato so pripravili tudi vprašalnike o zbirkah arhivskega gradiva. Cilj ankete je bil pripraviti dokumentacijo o petindvajsetih evropskih državah in hkrati ugotoviti, kdo je že začel digitalizacijo arhivov in kako je ta napredovala.

Navedel bom samo najbolj žgoče probleme arhivov in nekatere novosti, ki so bile omenjene v uvodnih predstavitev. Arhiva bosansko-hercegovske in albanske javne televizije sta še vedno brez računalniške opreme, v Kijevu imajo probleme z nerešenimi pravicami za predvajanje arhivskega gradiva iz časov nekdanje Sovjetske zveze. Pravice so si prisvojili Rusi. Ukrajinci računajo tudi na novo opremo, ki so jo kot pomoč za organizacijo popevke Evrovizije dobili od ukrajinske vlade in EBU-ja. Opremo naj bi po prireditvi dobil televizijski arhiv.

Romuni so uredili problem pravic s pogodbami med avtorji in ustanovo tudi z novim zakonom, ki je prilagojen evropskim normam. Sicer pa je njihov največji problem arhiviranje avdiovizualnega gradiva kot dela narodove kulturne dediščine. V Romuniji obstaja namreč veliko zasebnih TV-postaj, ki hitro nastajajo, a zaradi pomanjkanja denarja še hitreje izginjajo, z njimi pa izginja tudi arhivsko gradivo. To gradivo skušajo na nacionalni ravni rešiti z uvedbo legalnega depozita. Madžari so začeli digitalizacijo fotoarhiva, nadaljevati pa nameravajo z avdio- in videoarhivom. V Beogradu, ki se srečuje s problemom reševanja filmskega gradiva, saj ga je že 60% okuženega z očetnim sindromom, uporabljajo za katalogiziranje 20 let star francoski program MISTRAL, ki so ga programsko prilagodili programu ISIS. V arhivu je zaposlenih 28 ljudi; nad glavo jim kot Damoklejev meč visi odpuščanje zaradi procesa tranzicije v državi.

Čehi so za program New Chanel 24 hours pripravili načrt, kako digitalizirati arhiv. Srečujejo se tudi s problemom dražjega programa iz arhivskega gradiva, saj morajo zdaj redno plačevati avtorske pravice. Opozoril bi še na problem hrvaške televizije. V Zagrebu so ob spremembi programa za vodenje podatkovne baze izgubili 40.000 dokumentov, tako da so jih morali ponovno vnašati ročno. O koristnosti vlaganja sredstev

v arhiv za televizijsko postajo je govoril gostitelj dr. Peter Dusek, ko je komentiral probleme albanske televizije: "Bolj ko je TV revna, bolj potrebuje sodobno urejen arhiv." Opozoril je tudi na izkušnje iz lastne bitke za sredstva. Prepričati je namreč treba vodilne ljudi, da investirajo v arhiv, saj sredstva, investirana v arhiv, prinašajo desetkrat več od vloženega.

Sledila je predstavitev projektov in arhiva ÖRF. Christoph Bauer je predstavil proces presnemavanja kaset U-matic in M II ter enopalčnih trakov na kasete IMX. Ukrepanje je bilo nujno zaradi zastarelosti nosilcev in tehnične opreme. S selekcijo gradiva (izločanje delovnih in preglednih ter varnostnih kopij) so zmanjšali število potrebnih presnemavanj za tretjino (110.000 ur programa namesto 330.000 ur) Delo je potekalo v treh izmenah, tako da so že končali presnemavanje kaset U-matic in M II na digitalne nosilce, v naslednjih dveh letih pa nameravajo presneti še gradivo na enopalčnih trakovih; poudariti pa je treba, da je bil uspeh zagotovljen z dnem, ko so pridobili sredstva iz produkcije. Noben arhiv si namreč s svojim skromnim proračunom ne more privoščiti takega podviga.

Christoph Bauer je predstavil tudi projekt za zaščito avdio vizualnega gradiva PRESTO SPACE; v njem sodeluje več evropskih TV-arhivov. Projekt v olimpijskem duhu teži k hitrejšim, učinkovitejšim in cenejšim rešitvam pri postopkih konzerviranja in restavriranja arhivskega gradiva s sodobno tehniko. Vse gradivo med postopkom digitalizirajo, zato so digitalne kopije lažje dostopne za uporabo, delo z originali pa je varnejše. Več informacij o projektu PRESTO SPACE lahko dobite na spletni strani www.prestospace.org.

Gospod Bauer je predstavil tudi digitalno arhiviranje zvočnih učinkov za potrebe televizijskega programa. Zvočne efekte s četrtpalčnih trakov so presneli v digitalno obliko. Novi zapisi so katalogizirani, saj so bili v stari obliki neselekcionirani in pogosto nedokumentirani. Opozoril je tudi na problem degradacije zapisov na zgoščenkah. Ti niso niti približno tako trajni kot zagotavljajo izdelovalci. Predvsem se najhitreje pojavljajo poškodbe ob robovih nosilca. Prikazal je tudi delovanje sistema v praksi. Prosil je tudi za pomoč. Rabili bi namreč posnetke ljudske instrumentalne glasbe; predvsem jim manjkajo posnetki iz Slovenije in Slovaške.

Gerhard Stanz, zaposlen v sistemsko-razvojni službi TV-arhiva, ki tesno sodeluje s tehničnim osebjem v hiši, je predstavil sistem delovanja s sliko predstavljenih ključnih posnetkov (key frames) in sistem vnosa podatkov FARAO, ki so ga prenovili leta 1998. Leta 1997, ko so se odločali za prenovu sistema, ni bilo dovolj sredstev za distribucijo in hranjenje videoposnetkov v nizki resoluciji, zato so se odločili za sistem ključnih slikovnih enot. Ključne enote so izbrane tako, da lahko vsak uporabnik pridobi na eni strani dovolj informacij o posnetkih, ki dopolnjujejo tekstovni opis. (Primer: uporabnik zahteva nakupovalno središče in ženske s polnimi torbami, zato najprej v popisu poišče ženske s torbami in si jih nato še ogleda,

ali ustrezajo njegovi predstavi (stare, mlade, suhe, debele ali samo malo krepkejše, smer in hitrost gibanja, modni stil, barva obleke in vrečk itd ...) Pojavil se je tudi nov, nepričakovan problem: delo novinarjev s sistemom. Izkazalo se je, da je bilo zanje preveč zapleteno, zato so jim morali prilagoditi brskalnik, tako da zdaj uporabljajo spletni brskalnik "Marco" s polnotekstovno možnostjo iskanja, ločenimi in združenimi pojmovnimi polji ter datumsko omejitvijo iskanja.

Dr. Herbert Hayduck je predstavil digitaliziranje zbirke fotografij in delovanje digitalnega fotoarhiva. Da bi lahko obsežno zbirko fotografij predstavili javnosti, so v sodelovanju z Nacionalno biblioteko fotografije digitalizirali, fotografije so predstavljene na spletu, lastništvo pa ostaja ÖRF. Od začetka projekta leta 1995 do praktične rešitve je minilo deset let, digitaliziranih je bilo milijon fotografij; več je mogoče izvedeti na spletni strani www.bildarchiv.at.

Na oddelkih ÖRF niso imeli niti časa niti znanja, da bi vnesli podatke o pravicah, zato so vprašanje pravic za predvajanje rešili ob pomoči skupine treh pravnikov, ki delujejo v arhivu. Pravniki so pregledali in hkrati digitalizirali vse pogodbe. Njihovo delo in problem pravic nam je predstavil Martin Szerencsi. Cilj projekta je bilo razčiščenje vseh mogočih ovir za ponovno predvajanje. Delo so si pravniki razdelili in ga tudi nadzirali: en pravnik je v računalnik vnašal podatke iz pogodb, drugi pa je vnos nadzoroval. Predvsem so bili pozorni na dovoljeno število ponavljanj, časovne omejitve, pravice do satelitskega predvajanja, izdelave DVD-jev, predstavitev na spletu in drugo. Rešili so tudi problem oddaj, ki so sestavljene iz več posnetkov (arhiv, kupljeni posnetki). Poiskali so originalne pogodbe, jih pregledali, rešili probleme, nato pa so pogodbe skenirali, tako da so dostopne vsem uporabnikom. Dosegli so tudi sprejetje pravilnika o obveznem predajanju seznama posnetkov, uporabljenih v oddaji, v arhiv.

Alexander Hecht in Harald Mayer z inštituta Joanneum iz Gradca sta skupaj z mednarodno skupno mladih strokovnjakov predstavila projekt BIRTH. BIRTH televizijski arhiv (www.birth-of-tv-org) je inovativni spletni portal, ki zagotavlja poenoten dostop do digitaliziranega avdiovizualnega gradiva. Temeljno infrastrukturo so postavili v sodelovanju več zahodnoevropskih televizij, raziskovalnih inštitutov, univerz ter podjetij specializiranih za informacijsko tehnologijo. Poleg dostopa do avdiovizualnega gradiva zagotavlja BIRTH tudi dostop do popisov, fotografij, člankov itd. ... Posebno pozornost pa posvečajo večjezičnemu dostopu do baze podatkov. K sodelovanju smo bili povabljeni tudi mi in če bi se pridružili projektu (participacija znaša 10.000 evrov na leto) bi lahko iskali informacije v bazi podatkov tudi v slovenskem jeziku. Slaba stran projekta je, da zaradi zakonodaje, ki velja v Nemčiji, predstavljajo samo vizualne posnetke z nizko resolucijo. Za nas ugodna rešitev bi bila način arhiviranja digitalnih fotografij, problem, ki ga že nekaj let poskušamo rešiti. BIRTH bi bil primeren tudi za arhiviranje novih elektronskih srajčk. Posebnost projekta BIRTH je tudi sodelovanje

z evropskimi univerzami. Raziskovalcem so na ta način ponudili dostopnost gradiva, namenjenega za raziskave delovanja televizijskih postaj v zgodovini in raziskave razvoja televizijske tehnike. Poseben dostop za akademske raziskave bi zaradi vse večjega obsega naročil za znanstvene raziskave na univerzah prišel prav tudi nam.

Predstavili so nam tudi delovanje sistema "I-News", pri tem poteka delo v posebni kontrolni sobi, vsebine v sistemu pa nadzira medijski menedžer. Dobra stran sistema je, da zagotavlja hiter dostop do avdiovizualnih posnetkov, toda le v majhni količini (za zadnje tri mesece). Zato morajo gradivo še vedno snemati na trakove (IMX), te pa hranijo v arhivskih skladiščih. Hitro dostopni (on-line) so tudi posnetki s t. i. vedno potrebnimi vsebinami (zunanost in notranost pomembnih stavb, panorame prestolnic, ...). Za ogled notranosti kulturnozgodovinskih znamenitosti avstrijske prestolnice je zaradi zgoščenega programa konference žal zmanjkalo časa, izkoristili smo le prost nedeljski večer, dokler nas ni črno nebo nad Hofburgom pregnalo v zavetje hotela.

Aleksander Lavrenčič

Digitalizacija avdiovizualnih arhivov javnih radiotelevizij

Izobraževalno središče RTV Slovenija je v sodelovanju z Oddelkom za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija pripravilo simpozij s temo "Digitalizacija avdiovizualnih arhivov javnih televizij". Simpozij je bil 22. februarja letos; to naj bi bil prvi v nizu izobraževalnih projektov o digitalizaciji arhivov in naj bi pravzaprav predstavljal temeljni kamen dolgoročnega projekta izobraževanja o digitalnih medijih; vodi ga dr. Melita Zajc.

Osrednji dogodek simpozija je bilo predavanje gosta dr. Branka Bubenika, direktorja službe INDOK Hrvaške televizije in predsednika komisije Mednarodne zveze TV-arhivov FIAT/IFTA za izobraževanje, o digitalizaciji avdiovizualnih arhivov javnih radiotelevizij Evrope. Sodelavci z RTV Slovenija so predstavili svoje poglede na specifične izkušnje. Simpozij je omogočil izmenjavo izkušenj, pregled stanja, problemov in možnosti ter spodbudil komunikacijo med strokovnjaki, katerih delo je na različne načine povezano z možnostmi digitalizacije arhivov.

Pred opisom tem simpozija pa bi rad spoštovanim bralcem v nekaj stvkih predstavil dosedanje zanimivo delo osrednjega predavatelja dr. Branka Bubenika. Dr. Bubenik je po diplomski iz biokemije na kemijski fakulteti v Zagrebu diplomiral tudi na Akademiji za film, gledališče in televizijo v Zagrebu s temo multivizijski eksperimentalni film. Dvanajst let je bil zaposlen na zagrebški televiziji kot novinar in poročevalec. Leta 1974 je prevzel vodenje oddelka za arhiviranje TV Zagreb; tam je še pred koncem sedem-

desetih let uvedel delo z računalniki (kot prvi TV-arhiv za BBC-jevim na svetu) in razvil oddelke v sodobno informacijsko-dokumentacijsko službo z več oddelki in najsodobnejšimi sistemi za arhiviranje. Leta 1999 je na Univerzi v Zagrebu obrnil doktorsko disertacijo z naslovom "Arhiviranje avdiovizualnih dokumentov in spremembe v televizijskih tehnologijah". Dr. Bubenik predava študentom arhivistike na Univerzi v Zagrebu predmete "multimedijske tehnologije in digitalni arhivi", "medijske tehnologije" in "novinarska dokumentacija".

Že ob prevzemu vodenja arhiva TV Zagreb je dr. Bubenik ustanovil zvezo osmih radijskih in televizijskih arhivov RTV-centrov v tedanji Jugoslaviji. Povezovanje arhivov oziroma tkanje novih vezi je nadaljeval po končanih vojnah v devetdesetih letih z organizacijo seminarjev za arhiviste JV Evrope v Sarajevu in Zagrebu.

Dr. Branko Bubenik je podpredsednik mednarodne zveze televizijskih arhivov FIAT/IFTA, član izvršnega sveta in predsednik komisije za izobraževanje. Od leta 1998, ko je predstavil program za delo v prihodnosti "Izobraževanje avdiovizualnih arhivistov v digitalni dobi", vodi izobraževalne programe za arhiviste in vodilne delavce televizijskih centrov na vseh petih celinah. Znotraj mednarodne organizacije TV arhivistov je dr. Bubenik znan predvsem po svoji načelni drži in prizadevanjih za pravičnejšo porazdelitev sredstev, njegovo delo v revnejših državah pa je omogočilo ohranitev velikega dela svetovne filmske dediščine.

Vrnimo se k našemu simpoziju. Dr. Bubenik je že v uvodu v osrednje predavanje poudaril, da je glede digitalizacije zmeren pesimist, zagovornik umirjene migracije in tranzicijskih obdobjih ter hibridnih tehnologij. Problem digitalizacije analognih arhivov morajo reševati interdisciplinarne skupine, ki jih sestavljajo tehniki, informatiki, arhivisti in ljudje iz programa, uporabniki arhivov. Kot poglobitveni vzrok za nujno digitalizacijo je navedel boj proti degradaciji in uničenju zapisov na analognih nosilcih. Predstavil je tudi ključni problem, s katerim se spopadamo v avdiovizualnih arhivih: kako opraviti selekcijo, kaj ohraniti in kaj uničiti. Predstavil je tudi arhive v razvitem svetu (Zahodna Evropa, Severna Amerika, Avstralija, Japonska) in drugod po svetu (JV Evropa, Vzhodna Evropa, Latinska Amerika, Azija in predvsem Afrika z najhujšimi problemi, saj se pomanjkanju denarja pridružuje tudi za arhivsko gradivo uničujoče podnebje). Opisal je delovanje projekta PRESTO SPACE, ki pa je na žalost postal monopol televizijskih postaj, vključenih v projekt prav od začetka. Posebej je predstavil tudi arhiv HRT in skrb za arhivsko gradivo v Zagrebu. Pohvalijo se namreč lahko z izjemno urejenim računalniškim sistemom in ustreznimi razmerami v skladiščih, njihovo najdragocenejše gradivo pa hranijo v posebnem hladilniku za filme.

Mag. Radivoj Pavlin, vodja systemskega razvoja RTV Slovenija, je v predavanju "Tehnični vidiki digitalizacije videoarhivov" predstavil nove načine produkcije in distribucije programov, prednosti in